

Vitan fær okkum at síggja tað ósjónliga

“Blindur er bókleysur maður”.

Eitt samfelag, ið ikki ger íløgur í vitan, gerst somuleiðis *blint*.

Eitt tilíkt samfelag gerst blint fyri, at gagnnýta landsins tilfeingi til fullnar. Blint fyri, at síggja ótroyttar møguleikar. Blint fyri, at skapa ta menning og skapa ta vælferð, ið er møgulig.

Skulu Føroyar megna at *síggja* og nýta teir møguleikar, ið eru í okkara tilfeingi og í alheimsgerðini, so er alneyðugt við íløgum í vitan.

Tí hevur samgongan – og væntandi alt Løgtingið - eisini sett sær sum mál, at raðfesta íløgur í vitan høgt komandi árin. Tí hetta er ein fyrirtreyt fyri allari aðrari menning í landinum.

Tað er tí at feignast um, at vit í dag kunnu hava lógaruppskotið um Miðnámsskúladepilin til 1. viðgerð her á Løgtingi.

Talan er í mangar mátar um eina søguliga verkætlan.

Bæði tí at hon hevur verið leingi ávegis og tí hevur eina langa søgu – og tí, at talan er um størstu og mest umfatandi skúlabyggingina í søgu Føroya. Og hetta er væl tiltrongt.

Eitt sindur av søgu

Studentaskúlin hevur verið í Hoydølum síðani fyrst í 60-árunum. Í 1965 var nýggi høvuðsbygningurin tikin í nýtslu, og hevur stórtsæð staðið óbroyttur síðan. Í nógv ár hevur verið politisk ósemja um framtíð skúlans, og er skúlin nú í sera ringum standi. Fleiri kanningar hava verið gjørdar av bygninginum, og vísir nýggjasta kanningin og Arbeidseftirlitið á, at munandi ábøtur skulu gerast, um bygningurin skal nýtast í framtíðini.

Á Tekniska Skúla í Tórshavn gjørdist verkstaðsundirvísing partur av virkseminum fyrst í 70-árunum. Tórshavnar kommuna læt byggilendi við Marknagil til at byggja nýggjan skúla, men fíggjarligar umstøður gjørdu, at bara fyrsti partur av ætlaðu nýbyggingini, skúlaheimið, gjørdist veruleiki. Sum eina fyribils loysn læt kommunan hallirnar í Smiðjugerði byggja síðst í 70-árunum, og har heldur skúlin enn til í trongum og ótíðarhóskandi høllum og niðurslitnum vekstøðum. Fyri at geva rúm fyri tí vaksandi undirvísingavirkseminum, hevur skúlin leiga sær skálar og tjald. Arbeidseftirlitið hevur fleiri ferðir víst á álvarsligar manglar við virkseminum og bygninginum í Smiðjugerði.

Tá ið Føroya Handilsskúli fekk sín dagsskúla í 1978, var farið undir at fyrireika bygging. Í 1983 stóð skúlin við Marknagil liðugur, men næmingatalið vaks skjótt, og í 1994 var skúlin útbygður við 2 undirvísingarhøllum. Í dag er bygningurin alt ov lítil, og fyri at fremja skúlaskeiðini fyri lærlingar, má skúlin leiga seg inn á Hotel Føroyar.

Í 2008 ganga samanlagt 974 ársnæmingar – og starvast starvsfólk svarandi til 174 ársverk - á teimum trimum skúlunum.

“Leingi er tað, ið væl skal verða”

Miðnámsskúlaøkið er raðfest alt, alt ov lágt seinastu mongu árinum. Men broyting er nú hend, og tað er at fegnast um, at miðnámsskúlarnir í Føroyum nú verða dagførdir og nútímansgjørdir.

Í 2008 væntast nýggi miðnámsskúlin í Suðuroy og nýggi fiskivinnuskúlin í Vestmanna at kunna takast í nýtslu. Hartil verður útbyggingin av Tekniska Skúla í Klaksvík eisini liðug í 2008.

Eftir standa miðnámsskúlarnar í Tórshavn, ið allir triggir hava alstóran tørv á nýggjum og meira tíðarhóskandi hølum sum skjótast.

Um lógaruppskotið – karmur og heimild

Lógaruppskotið, ið skal skapa karmarnar um nýggja Miðnámsskúladepilin, ásetir yvirskipaðu karmarnar tá umræður fígging og stødd.

Ásettur er ein karmur á 17.000 fermetrar + 1.800 um valt verður at nýta núverandi Handilsskúlabygning afturat. tvs. íalt 18.800 kvm.

Tá umræður fígging, so er ein fíggjarkarmur á 391 mió. kr., ið er grundaður á fermeturprís á 23.000 kr/fermeturin, ásettur. Hartil skulu leggjast útreiðslur til innbúgv og útgerð.

Verður upphæddin á 391 mió. kr. býtt á tíðarskeiðið 2008-2013, er talan um 65 mió. kr. um árið í miðal. Men býtið verður øðrvísi, tí lutfalsliga lítið verður nýtt 2008 og 2009, meðan meira skal nýtast seinnu árinum. Ikki er møguligt at áseta býtið yvir ár enn, tí verkætlanin er ikki klár enn.

Nevnast kann at í 2008 verða 79,4 mió. kr. nýttar til at gera teir triggjar miðnámsskúlarnar runt landið lidnar – Miðnámsskúlin í Suðuroy 49 mió. kr., Fiskivinnuskúlin í Vestmanna 21,4 mió. kr. og Tekniski skúli í Klaksvík 9 mió. kr. Hesin karmur á knappar 80 mió. kr. kundi sostatt hóskandi verið nýttur komandi árinum til framhaldandi útbygging av miðnámsskúlaøkinum. Hetta má tó ásetast í samband við langtíðar íløguætlanina.

Tá karmarnir í hesum lógaruppskoti eru samtyktir er heimild fingin til vega, at fremja verkætlanina, ið skal hýsa umleið 1.200 næmingum.

Bygnaðarlig viðurskifti

Tá umræður bygnaðarlig viðurskifti, so eru teir triggir skúlarnir í dag, triggir sjálvstøðugir skúlar. Hartil eru teir ymiskir tá umræður lögfrøðilig viðurskifti. Føroya Handilsskúli í Tórshavn og Tekniski Skúlin í Tórshavn eru báðir sjálvsogvarstovnar, meðan Føroya Studentaskúli er ein almennur stovnur.

Nú allir trýggir skúlar verða lagdir undir sama tak, er eisini ætlanin at umskipa bygnaðarligu viðurskiptini.

Ætlanin er at byggja víðari á tilmælini í álitid um “Endurskoðan av miðnámsútbúgvingunum”, har mælt verður til eina yvirskipaða depilsleiðslu, men við trimum undirliggjandi námsfrøðiligum leiðslum – eina fyri handilsliga partin, studenta partin og tekniska partin.

Arbeitt verður í lýtuni við spurninginum um, hvør støðan hjá nýggja Miðnámskúladeplinum skal vera tá umræður sjálvsognarstovn, sjálvstøðugan almennan stovn ella almennan stovn. Avgerandi neyðugt er, at skúlin fær frælsi at virka í tí dagliga, men talan verður í mangar mátar um almennan stovn við játtan frá fíggarlóginu. Avgerð um hendan spurningin verður viðgjørður í samráð við allar partar, og fellur í 1. hálvári í ár.

Endurskoðaðar miðnámsútbúgvingar

Eitt er bygningar – annað er útbúgvingar.

Samstundis sum arbeitt verður við at skapa nýggju karmarnar um miðnámskúlaútbúgvingarnar í Tórshavn í framtíðini, verður eisini arbeitt við endurskoðan av miðnámskúlaútbúgvingunum.

Við nýggju útbúgvingunum verður m.a. lagt upp til størri samstarv tvørturum útbúgvingarnar, og fara nýggju karmarnir í Miðnámskúladeplinum í stóran mun at stuðla undir hesum.

Væntandi verða nýggju miðnámskúlaútbúgvingarnar klárar at seta í verk tá nýggja skúlaárið í 2009 byrjar, og nýggi Miðnámskúladepils-bygningurin verður grundaður á innihaldið í hesum.

Nógv arbeiði fyri framman

Eitt er lógaruppskot – annað er ítøkilig verkætlan. Fyri framman liggur eitt umfatandi arbeiði.

Eitt megnar arbeiði er longu gjørt tá umræður útgreining av tørvi, byggiskrá v.m., men skal framhaldandi gerast eitt stórt arbeiði í bygginevnd, tilvísingarbólkum, ráðgevarafelag, hjá Landsverk v.m. fyri at gera verkætlanina til veruleika.

Hetta er eitt arbeiði, ið allir trýggir skúlar – leiðslur og starvsfólk - og Mentamálaráðið, verða týðandi partar av, og fáa í stóran mun móguleika at ávirka og skapa.

Sambært dagfördari tíðarætlan, verður projektering og prekvalifikatióin í 2008 og 2009, meðan farast kann í gongd við byggingina í 2010. Av tí at talan er um nýggja verkætlan, í mun til ta, ið ætlanin var at fremja undanfarna ár, verður verkætlanin útboðin av nýggjum. Harumframt skal dentur m.a. leggjast á, at gera ein umhvørvisvinarligan skúla, og at nýta føroyska vitan og føroyskan førleika har hetta verður mett at vera ein fyrimunur fyri verkætlanina.

Gongur sum ætlað kunnu fyrstu partarnir av Miðnámskúladeplinum takast í nýtslu í desember 2011. Samlaði miðnámskúladepilin kann standa liðugur í 2013.

Marknagil – ein vitanardepil

Nýggi Miðnámsskúladepilin fer at mynda eina nýggja tíð fyri allar trýggjar skúlarnar.

Men væntandi ikki bert fyri hesar. Tí vónandi verður Miðnámsskúladepilin ein liður í, at gera alt økið í Marknagili til ein vitanardepil, har fólkaskúli, miðnámsskúlar, fróðskaparsetur, gransking, vinnulív og samfelagið sum heild kunnu savnast og skapa eitt umhvørvi, ið kann klekja nýhugsan, nýskapan og nýggj virðir til Føroyar og umheimin.

Vitan fær okkum at síggja tað ósjónliga

Vit ynskja, at sum flest av føroyskum ungdómum at nema sær miðnámsútbúgving. Hetta fyri at hækka vitanarstöðið í føroyska samfelagnum komandi árin. Nýggji Miðnámsskúladepilin er ein týðandi liður í hesum. Men Miðnámsskúladepilin verður meira enn hetta. Tí hesin verður í framtíðini eisini í mangar mátar ein varði á lívsleiðini hjá nógvum ungum í Føroyum.

Ein varði, har tey fara at mennast, knýta vinarbond og nema sær lærdóm.

Ein varði, ið vil geva teimum førleika og vitan til at ferðast víðari til næsta varðan á lívsleiðini.

Ein varði, ið vil vísa núverandi og komandi ættarliðum, at øll tann politiska skipanin meinti tað í álvara, tá sagt varð at tað eru vitan og føroyski ungdómurin, ið eru framtíð Føroya.

Íløgur í hesi eru ikki bara avgerandi neyðugar, men vilja geva størri samfelagsligt avkast enn vit kunnu ímynda okkum í framtíðini. Í veruleikanum er onki alternativ.

Gera vit ikki íløgur í vitan gerast vit – sum orðatakið sigur – blind. Persónliga, vinnuliga og samfelagsliga.

Tí “blint er bókleyst samfelag”.

Meðan vitan fær okkum at síggja tað ósjónliga. Fær okkum at síggja tað møguliga í tí ómøguliga.

Kristina Háfoss

Landsstýriskvinna í mentamálum